

3.4 Motivace znevýhodněných žáků k větším ambicím a dokončení středního vzdělávání

Přestože je míra předčasných odchodů ze vzdělávání v ČR nízká, představuje pro skupinu žáků, kteří nedokončí ani střední vzdělání, značné riziko dlouhodobé nezaměstnanosti v dalším životě. Jako jeden ze závažných momentů překonávání školní neúspěšnosti se jeví právě otázka motivace. Žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí a jejich rodiče mají často minimální ambice v otázce dosaženého vzdělání. Kultura vzdělávání jim není blízká a povinnou školní docházku často považují spíše za nutné zlo než za prostředek zlepšování své životní situace. Kromě slabých studijních výsledků se tento životní postoj odráží ve vysoké míře absencí, včetně absencí neomluvených.

Nedořešena zůstává problematika bývalých zvláštních škol, dnes základních škol praktických, které mají dlouhodobé zkušenosti ve vzdělávání dětí s problematickým rodinným zázemím. Veřejnost je znepokojena úvahami o záměrech rušit praktické školy.

Jakkoli v otázce zvyšování motivace sociálně znevýhodněných a především romských žáků ke vzdělávání převládá v podvědomí pedagogické veřejnosti dávka skepse, v rámci veřejné diskuze, která byla záměrně z velké části organizována v regionech s problematickým sociodemografickým složením, byla získána řada dílčích příkladů dobré praxe, které prezentovali ředitelé místních škol. Zkušenosti ukazují, že v dílčích aspektech této problematiky je při správném přístupu možné docílit hmatatelného zlepšení, například v docházce, ukončování vzdělávání i v jeho výsledcích.

Podle výsledků ankety je motivace znevýhodněných žáků k větším ambicím a dokončení středního vzdělání kontroverzní téma. U nezanedbatelné části respondentů naráží pravděpodobně na hodnotově nepřijatelnou představu pozitivní diskriminace některých skupin žáků, direktivních opatření k jejich podpoře a k omezení segregace ve vzdělávacím systému. Je nutné brát v úvahu, že část aktérů by v praxi tato opatření nepodporovala. Je také patrné, že významná část respondentů nepovažuje již přijatá direktivní opatření za příliš šťastná (omezení opakování ročníků, popř. i omezení přestupů do méně náročných vzdělávacích programů v základním vzdělávání), naopak tato již přijatá direktivní opatření bez skutečně efektivních mechanismů podpory pedagogů v náročném prostředí mohou být důvodem, proč je podpora inkluzivního vzdělávání mezi pedagogickou a rodičovskou veřejností vnímána jako velmi nízká.

Účinný může být pouze takový systém pomoci, který je propracovaný, dlouhodobý, systematický a ekonomicky zajištěný.

Stávající situace – pozitiva

- Usilovná snaha řešit diagnostiku žáků s LMP a eliminovat zaměňování sociálního znevýhodnění za LMP, především u romských žáků. Zvýšená kontrola nad zařazováním žáků do vzdělávání podle RVP ZV LMP, který znamená omezení možností dalšího vzdělávání těchto žáků.
- Stoupá povědomí krajů i měst o odpovědnosti za vytváření vhodných podmínek pro vzdělávání dětí ze znevýhodněného prostředí. Některé kraje zpracovávají konkrétní koncepce pro inkluzivní vzdělávání.